ئافرەتو بەرزەمنا

نووسینی : د. نوال السعداوی
ئەبوو بەکر قەرەداغی کردوویە بە کوردی

راستی‌یە زانستی‌یەکان بە ئەنجام داوە کە مرۆڤ چ نێربێ یا مێ ئەقلی هەیەو بیر ئەکاتەوە ، وە هەروەها تواناى زهنی هەیە کە ئەمەیان بە گوێرەی ئەو بارو زروفە کۆمەلایەتی‌و ئابووری‌و دەرونی‌و پەروەردەیی‌یەی تیا ئەژی زیادو کەم ئەکاو ، ئەو جیاوازی‌یە نی‌یە ، ئەو ئەزانی‌یەی لە پیاوێکی کۆیلەدا دەردەکەوێت هیچ کەمتر نی‌یە لەو ئەزانی‌یەی کە لە ئافرەتێکی کۆیلەدا دەردەکەوێت . وە لێرەدا بەرەو ڕووی نوێترین زانیاری بایۆلۆجی دەبیەوە کە ئەلێ : « مۆخی مرۆڤ لە سەرەتای دروست بوونی کۆرپەلەی لە منداڵانا مێینە دەبێ ، مۆخی پیاویش لە بنچینەدا هەر مۆخی مێینەیە ، دوایی لەپڕ بەهۆی هۆڕمۆنی نێرینەوە پرۆسێی نێرینەی تیا ڕوو دەدات ، هەمان شتیش بە نیسبەت کۆرپەلە هەموو یەوە ڕاستە کە لە بنچینەدا لە مێینەوە هاتووەو جووت ڕەگەز نی‌یە وەکو لەمەوپێش لە کۆرپەلە زانیدا زانرابوو . هەتا ئەمڕۆ بۆ هیچ یەکێ لە زاناکان نالوێ کە بلێ لە ڕاستی مۆخی مرۆڤ یان فرمانە باڵاکانی‌و ناوەندەکانی گەیشتووین ، چونکە تائێستاش ئەم مۆخە کۆسپێکی سەختە لە ڕێگەی زانست‌و پزشکی‌دا ، ئەم مۆخە هەتا ئێستاش نهێنی‌یەکی داخراوەو لە چەند شتێکی کەم بەولاوە هیچی لێ نەزانراوە .

شوێنی دەروون ، مۆخە ، هەتا ئێستاش تێگەیشتنی مرۆڤ لە دەروونی هیچ زیاتر نی‌یە لە ئەقلی ، گەرچی ئەم دابەش کردنەی مرۆڤ بۆ لەش‌و ئەقل‌و دەروون لە دابەش‌کردنێکی بیردۆزی بەولاوە زیاتر نی‌یە لە پێناوی لێکۆڵینەوەو تایبەتی‌یەکی ووردا کە ئەمان گەیەنی بەزانیاری‌یەکی زۆرترو ڕوون تر ، بەڵام ئەم تایبەتی‌یە وورده وەکو شێرێکی دوو سەر وایە ، کە هەندێ تەفسیلاتی تەواو ڕوون دەکاتەوە بەڵام مانا تەواوە گەورەکە وون دەکات‌و ، مرۆڤ پارچە دەکا بۆ ئەو زانیاری‌یە جیاوازانەی کە تا زانست پێش بکەوێ‌و تایبەتێتی زیاتر بێت ، ماوەی نێوانیان زیاتر دەبێ .

ئەم پارچە کردن‌و جیاواز کردنەوەیەی نێوان زانستەکانیش ڕەنگە ببێتە هۆی بێ ئاگایی‌یەکی زیاتر لە مرۆڤ ، کە پیاو هەمیشە ئەوەی لە بیر نەبێ کە مرۆڤ یەکێتی‌یەکی تەواوەو پارچە پارچە ناکرێ .

یەکێتی مرۆڤ «وەکو گیانە وەرێکی کۆمەلایەتی» لە لەش‌و دەروون « ئەقڵ »و کۆمەڵ پێك هاتووە ، لەبەر ئەمە بیردۆزی زانستی تەواو دەربارەی مرۆڤ ناتوانێ کاری کۆمەڵ لەسەر مرۆڤ فەرامۆش بکات، وەکو چۆن ناتوانێ لەش‌و ئەقڵ‌و دەروونی لێ فەرامۆش بکات ، چونکە ئەمانە یەکن‌و جیابوونەوەیان

بۆنی‌یە .

ئەو لێکۆڵەرەوەیەی « لە هەچ زانستێك لە زانستەکانی مرۆڤایەتیدا » لە باسەکەیدا کۆمەڵ لە بیر بکات ، وەکو ئەو کەسەی لێ‌دێ کە لە پڕێکا بەسەر دوورگەی ئەو کۆیلانەدا دێتە خوارەوە ، کە لە لایەن گەورە مەمالیکەکانەوە خەساندرابوون ؛ کاتێ فەحسیان ئەکاو گون نابینێ هاوار دەکات : « هەموو کۆیلەکان بێ گون لە دایك ئەبن‌و وا تەسەور ئەکا کە ئەمە سروشتی کۆیلەکانە » .

بۆ هیچ یەکێك نالوێ کە بلێ ئەو لێکۆڵەرەوەیە کەوتۆتە هەڵەوە کاتێ تێبینی نەبوونی گونی لەناو ئەو کۆیلانەدا کردووە ، تێبینی‌یەکانی ڕاست‌و حەقیقیشن بەڵام ئەوەی لەم تێبینی‌یەوە هەڵیهێنجاوە هەڵەیە ، هەڵبەت هۆکەشی هەر بۆ ئەوە ئەگەڕێتەوە کە ((لێکۆڵەرەوەکە)) ئاگاداری ئەو جەورە نەبووە کە لە لایەن ئاغاکانەوە لە کۆیلەکان کراوە .

ئەوەی فرۆیدیش بەسەر ئافرەتیا هێنا ، هەروەك کاری ئەو لێکۆڵەرەوەیە وابوو ، فرۆید ئەوەی ڕەچاو کرد کە ژن ((لە دەوروبەری فرۆیدا)) ئەو زیرەکی‌و توانا زهنی‌یانە دەرناخەن کە پیاو بەگشتی هەیانە ، وەهەروەها ژن کەمتر لە پیاو بایەخ بە کاروبارە گشتی‌یەکانی ژیان ئەدەن .

لە وانەیە فرۆید لەو ڕەچاو کردنەیدا ڕاست‌بێ، سەبارەت بەو ئافرەتانەی کە لەو کۆمەڵەداو لەو کاتەدا ژیاون ، بەڵام ئەو هەڵەیەی فرۆیدی تێکەوتووە لەوەدایە کە تەفسیری ئەم دیاردەیە وەکو هەمان دیاردەی نەمانی گونی کۆیلەکان دەکات . وە ئەڵێ ((ئافرەت بە سروشتە تایبەتی‌یەکەی خۆی لەو بارە ذهنی‌یانەدا لە پیاو کەمترە ، بەرزەمنی (Supergo) ئافرەت لە بەرزەمنی پیاو بێ‌هێزترە ، وەپرسیاریان لێ‌کرد بۆچی بەرزەمنی ئافرەت لەبەر زەمنی پیاو بێ‌هێزترە ، ئەو ووتی چونکە کچێکی بچکۆلە گرێی ئۆدیبەکەی خەفەناکات ، بۆچی کچێکی بچکۆلە کە گرێی ئۆدیبەکەی خەفە ناکات ؟ ئەو ووتی چونکە چۆتە قۆناغی ئۆدیبەوە دوای ئەوەی ڕاستی بوونی خۆی تێ دەگا کە خەسێنراوە ، ((بەهۆی نەبوونی ئەندامی نێرینە لە لەشیدا)) ..

لەمەوە هیچ هەستی بە ترس نەکردووە کە پالی پێوەبنێ بۆ خەفەکردنی گرێی ئۆدیبەکەی‌و لە دروست بوونی بەرزە منیشدا . وە زۆر لە زانایانی نر « ئەندامانی بیردۆزی شێکردنەوەی دەروونی » لەگەڵ شیکردنەوە کەی فرۆیدا یەك دەگرنەوەو ئەمەو ئەوەیان هەڵهێنجاوە کە بەرزەمنی ئافرەت لە دروست بوونیا بێ‌هێزە ، وە لەمەوە ویژدانی ژن لە ویژدانی پیاو بێ‌هێزترە ، وەهەروەها باوەڕە فیکری‌و مەبدەئی‌یەکانیشیان بێ‌هێزترێکە، لەبەر ئەوە هەمیشە ئافرەت مەیلی بە ڕاگۆڕیندا هەیەو هاوڕەئی مێردەکەیەتی یان هاوڕەئی هەر پیاوێکی تر دەبێ کە لە ژیانیدا پشتی پێ دەبەستێ .

ئەم بیروڕایانە چەند دوورن لە زانستەوە کاتێ بەو جۆرە دوور لەو زروفی کۆمەڵایەتی‌یەوە دەردەکرێت کە پاڵ بە ئافرەتەوە ئەنێ کە بە مێردەکەیەوە بگیرسێتەوەو هاوڕایەتی بکات . تا ئەو کەسەی لە دەست نەچێ کە بەخێوی ئەکات « واتا مێردەکەی » چونکە کۆمەڵ کارێکی نەداوە تێ پێی بژی شووکردن نەبێ .

هەروەها فرۆید : « سەبارەت بە توانا ذهنی‌یەکانی ئافرەت » ئەڵێ : ـ

« ئافرەت توانا ذهنی‌یەکەی زووتر لە پیاو وون دەکات ، وەئەڵێ : کاتێ ئافرەت ئەگاتە تەمەنی سی‌ی ساڵی توانا ذهنی‌یەکەی لە پەرەسەندن ئەکشێتەوە ، کەچی ئەم تەمەنە لای پیاو بە سەرەتای گەشەسەندنی ئەقلی دائەنرێ . وە فرۆید هەوڵی داوە کە تەفسیری ئەمە لە ئەندامی سێکسی ئافرەتدا یان پێشکەوتنی سێکسی ئافرەتدا بدۆزێتەوە ، بەڵام هیچ شتێکی زانستی دەست نەکەوت کە پشتی پێ ببەستێ بۆیە ئەڵێ : « ئەم پرۆسیسە لەوە ئەچێ لە بەرەو پێش‌چوون بەرەو دوا ڕۆژ وەستابێ ، وەوا دیارە کە ئەو ڕێگە درێژە سەختەی مێینەیەتی پیایا دەگوزەرێ هەموو تواناکاری ئافرەت لە ناو دەبات .

لە ڕاستیدا ئەوەی لێ‌هاتوویی ئافرەت لەناو دەبات و توانا ذهنی‌یەکەی لە گەشەی سروشتی دەوەستێنێ، ڕێگە درێژە سەختەکەی فرۆید نی‌یە ، بەڵکو ڕێگەی کۆمەڵو خێزان‌و ئەو یاسایانەیە کە ڕێ لە فێربوونی ئافرەت ئەگرێ ، یان ڕێ لە فێربوونی بەردەوامی ئەگرێ‌و هەروەها ڕێ لە گەشە سەندنی توانا ذهنی‌یەکەی ئەگرێ بە هۆی بەندکردنی لە ماڵەوە وخزمەت کردنی پیاوو منداڵەکانی‌و ڕێ نەدانی بۆ ئیش کردن‌و دەور گێڕان لە چالاکی‌یە گشتی‌یەکاندا .

سەرکەوتنی ئافرەت لە کۆمەڵدا بەوە پێوانە

دەکرێ کە تاچ ڕادەیەك لە شتنی قاپو قاچاخو چنینی گۆرەویو چێشت کردنو هێشتنەوەی مێردەکەیدا سەرکەوتووە . سەرکەوتنی فیکریو زیرەکی ئافرەت ئەمانە هەمووی بە لەکەیەکی دزێو دائەنرێ بۆ ئافرەتی تەواو مێینە . ئیتر چۆن ئافرەت بتوانێ گەشە بە توانا ذهنی‌یەکەی بدا ، وە چۆن پلەی زیرەکی خۆی دەربخا ، زیرەکی ئافرەت پیاوەتی مێردەکەی ئەڕوشێنێ بۆیە ئەبێ ئافرەت زیرەکی یەکەی بشارێتەوە بۆ پاراستنی ژیانی ژنو مێردایەتی لە داتەپینو ڕووخان ، بەم جۆرە هەموو ژنان نەفام دەر ئەچن ، چونکە نەفامی بە مانای سەرکەوتنی شووکردنە .

بەڵام ئافرەت لەم ساڵانەی دواییدا لە ڕێی ئیشکردنی لە دەرەوەی ماڵو سەربەخۆیی ئابووری‌یەوە ، ڕازی نی‌یە مل کەچی مێردەکەی بێ ، چونکە ئیتر هەر ئەو بەخێوکەری نیەو جێ ژیانی لەو کرێ‌بەدا ئەدۆزێتەوە کە لە ئیشەکەیدا دەستی ئەکەوێو سەر بەخۆیی ئابووری یارمەتی ئەدا ، وەك سەر بەخۆیی پیاو لە باری ئابوریو کۆمەڵایەتی‌یەوە.

وە ئێستا لە زۆر کۆمەڵگادا ئافرەت لەشی لە دەست خۆیابەلی ، وە هەروەها ئەو سەربەستی‌یە کۆمەڵایەتی‌و کەسایەتی‌و جنسیەشی بە دەست هێناوە کە پیاو هەبەتی ، تەنانەت مافی ئەوەشی هەیە منداڵەکانی بە ناوی ئەوەوە بانگ بکرێن .

زاناکان ئەوەیان ڕەچاو کردووە کە سیفاتی ئەو ژنە تازانە بە تەواوی جیاوازە لەو سیفاتانەی کە فرۆیدو هاوەڵەکانی وەسفیان کردووە . چونکە ئەو جۆرە ئافرەتانە خاوەنی شەخسیەتێکی بەهێزن ، ئازان ، خاوەن ڕەئی خۆیانن، لە کاروباری ئیش‌کردنو ژیانو سێکسدا ئیجابیانە هەڵسو کەوت ئەکەن ، تەعەدا کردنو مل‌کەچی‌و لێدانیان خۆش ناوێ ، وەتوانا ذهنی‌یەکانیان لە دوای (٣٠) ساڵ بێ‌هێز نابێ ، خۆش هیوایی‌و بەرزەمنەکانیان لە هی پیاو کەمتر نی‌یە .

بەم پێ‌یە هیچ شتێك لە بەردەم ئەم دیاردە تازەیە لە ئافرەتدا قووت نابێتەوە ئەم دوو شتە نەبێ : یان ئەوەیە بیردۆزی فرۆیدو هاوەڵەکانی سەبارەت بە ئافرەت هەڵەیەو لە تێگەیشتنی ڕاستی سروشتی ئافرەت دوورکەوتۆتەوە ، یان‌ئەوە تا ئەو جۆرە ئافرەتانە ناسروشتی‌و شازو لادەرن . زۆر لە پیاوان مەیلیان بە لای ڕای دووەمدا دەشکێتەوە ، چونکە تەنها ڕایەکە لەگەڵ بەرژەوندیانا ئەڕوا ، هەموو یەکێ لەوان سەرۆکی خێزانێکی باوکانەن‌و پێویستیان بە ژنێکی مل‌کەچە بۆ خزمەت کردنیان ، بەڵام هەمیشە ئەو پیاوانە هەبوون « هەرچەند کە مێش بوون » کە بیرو باوەڕە زانستی‌و مرۆڤایەتی‌یەکانەوە دوور لە بەرژەوەندی تایبەتی خۆیان دەنگیان لێ هەڵبڕیوەو بە ڕاستی‌و زانستی‌و ووتویانە « فرۆید هەڵەیەو ئافرەت ڕاست »ە ، دیسان هەستیان کردووە کە بەرژەوەندیان وەکو پیاوانێکی ڕووناکبیر لەگەڵ ئافرەتی تازەی بە هێزدا نەبێ نابێ ، ئافرەتی سەربەخۆ ، ئازا ، زیرەك ، ئیجابی ، ئازاد ، ئەم ئافرەتە ئەتوانێ لە مانای خۆشەویستی ڕاستەقینەو لە مانای « ژیان ، ئیش، ئاڵوگۆڕکردن، سێکس ، دایکایەتی ، باوکایەتی » تێ‌بگا وە لە گەڵیا پیاوی ڕووناکبیر ئەتوانێ چێژێکی قوڵترو خۆشترو مرۆڤانەتر لە ژیان وەرگرێ .

وە لە گەڵیا پیاوی ڕووناکبیر هەست دەکات ئەو پەیوەندی‌یەی کە پێکیەوەی بەستوون، پەیوەندی‌یەکی ڕاستگۆو سەربەستو بنچینەکەی هەڵبژاردنە ، نەك ئەو پەیوەندی‌یە کۆنە ئیجباری‌یەی کە بنچینەکەی ترسو برسێتی‌و گەڕان بە دوای جێ ژیاندا بووە

(١) بەرزەمن Superego یاسای ڕەوشتی مرۆڤە ، کە لە دەرەوەی « خود »دا ئەشو نما دەکا ، وەکو ئەنجامی چاوەدێرکردنی منداڵ لە هەڵسو کەوتەکانو بایەخەکانی باوكو دایکی ، وە تێبینی‌کردنی ئەو شتانەی پاكو باشنو ئەو شتانەی خراپو گوناحن . ئەمەش لە دوو بەش پێك دێت :
(أ) خودی ئایدیالی
(ب) ویژدان Psyche
بۆ ئەم مەبەستە بڕوانە کتێبی « فەلسەفەی جوانی و هونەر »ەکەی کەمال میراودەلی .

(٢) ئەم نووسینە لە « الانثى هى الاصل » ەکەی دکتورە نوال السعداوی وەگیراوە .